

1967 őszének időjárása

Az elmúlt évben szép, hosszú, száraz és meleg őszi időjárásban volt részünk.

Szeptember még bőséges csapadékkal és kevés napsütéssel, de nyári meleggel indult. A hőmérséklet havi középértéke helyenként 2 fokkal is meghaladta a sokévi átlagot és sehol sem csökkent az alá. A hónap első hetében és utolsó napjaiban különösen meleg hullám árasztotta el az országot. A maximum elérte a 29–31 fokot. A legerősebb lehülés 24-e táján volt, 5–8 fokos minimummal. A hóvégi derült időszakban erős éjszakai lehülések voltak, talajmenti fagy nélkül.

8. és 22. között országszerte bőséges csapadék hullott. Különösen csapadékos volt a Zalai dombvidék és a nyugati határszél. Helyenként 200 mm-t meghaladó csapadékot is mértek. Kőszeg—Stájerházak pl. 223 mm havi csapadékot jelentett. Viszonylag legszárazabb Makó, Szentés környéke és az ország északkeleti szegélye volt.

Gyakori volt a nyáriás zivatar, 20-án Somogy és Fejér megyében, 22-én Heves megyében, 28-án pedig Hajdú és Borsod megyében volt jégeső. Az ország nyugati felében több helyen erős szélvihar dúlt.

A meleg, napos időjárás tovább folytatódott októberben is. A hőmérséklet havi középértéke mintegy két fokkal haladta meg a sokévi átlagot. A hőmérséklet jellege tekintetében az ország két részre különült. Délen és délkeleten erős szélsőségek léptek fel. A 3-án fellépő maximum meghaladta a 25–26 fokot. Viszont 20-án már –2, –4 fokos minimumot mértek. Az ország nyugati és északi részein a felhősebb és ködösebb időjárás nem engedett ilyen szélsőségeket kialakulni.

Az ország túlnyomó részén az átlagosnál kevesebb csapadék hullott. Ennek is nagy részét a 3-i záporosó eredményezte, amiért a csapadék havi eloszlása igen egyenlőtlen. Az átlagosnál kissé csapadékosabb volt Szombathely, Mátészalka, Vásárosnamény környéke és az ország legészakibb része. Ugyanakkor Kaposvár, Pécs és Királyrét környéke igen kevés csapadékot kapott. 18-án viharos erejű északi, északnyugati szél fújt, mely Keszthelyen elérte a 26,5 m/sec-ot.

Talán legszokatlanabb november időjárása volt bőséges napfénnel és kevés csapadékkal. A hőmérséklet 20-áig mindenütt az átlag felett maradt. Ezután az erős éjszakai lehülések következtében a hőmérséklet napi középértéke a sokévi átlag alá szállt. A legerősebb lehülés az ország legnagyobb részén 26-án következett be, mikor a talajmenti légréteg –10 fokig hült le.

Az ország egész területén jóval kevesebb csapadék hullott a szokásosnál. Viszonylag legtöbb csapadékot Komárom, Ózd és Vásárosnamény térsége kapta, de a havi összeg itt sem haladta meg a sokévi átlag felét. A Dunántúl délkeleti felén és az Alföldön a havi csapadék összege az átlag $\frac{1}{4}$ -e alatt maradt.

Az első hó a magasabb hegyeken 12-én esett le, de nyomban el is olvadt. Összefüggő és maradandó hótakarót a 28-i havazás hozott. A hegyekben 10, alacsonyabb helyeken 2–3 cm vastag hóréteggel.

A vázlatosan ismertetett őszi időjárás hatása az erdőgazdálkodás termelésében eltérő módon érvényesült.

A hosszú, meleg őszt kitolta a vegetációt, s a csemetekiemelést csak novemberben lehetett megkezdeni. Igaz, hogy ez az akác és nyárcsemeték számára igen kedvező volt. A csemeték erőteljes utónövekedésnek indultak, s a nyári szárazság miatti lemaradást részben behozták. Így több lett a kiültethető csemete. A talajelőkészítési munkákat a szárazság miatt időben el lehetett végezni, az azonban minőségileg a kötöttebb talajokon nem volt megfelelő. A csemetekiemelés késése az ültetési munkákat is hátráltatta. Ennek ellenére azt az ország nagyobbik részén tervszerűen elvégezték. Az Északi hegyvidéken a korán beállott fagy okozott kisebb lemaradást. Az erdősítések megmaradása az előző évekhez képest 10–20%-kal rosszabb volt.

Rendkívül kedvező volt az őszi időjárás az egész országban a fahasználat és szállítás tekintetében. Lemaradás sehol sem volt, sőt több helyen a tervek túlteljesítésére volt lehetőség.

Erdővédelmi vonatkozásban az időjárás egyedül a rágszálók elszaporodását segítette elő országos méretben. Cserhát, Börzsönyben és a Mecsekben erős Lophodermium kár jelentkezett a Maneb permetezés ellenére. A száraz őszt kedvező hatású a belvizes területeken. Különösen a nyugati határszélen volt ez jelentős. A nyáron át sűrűlő állományok kezdtek magukhoz térni. Viszont a Mecseki Erdőgazdaság területén a belvízzel sújtott tölgyesek száradásnak indultak.

A legelők és vadföldek kiszáradása, valamint a makktermés elmaradása miatt jelentős vadkár keletkezett. A kései szaporulatra viszont az időjárás igen kedvező volt. Dél-Somogyban a szarvasbőgés később és később tartott. A Hajdúságban a nyulak máj-mételety megbetegedését észlelték.

Hónap	Megnevezés	Győr	Keszthely	Szentgottárd	Pécs	Budapest	Baja	Szolnok	Miskolc	Nyíregyháza	Debrecen	Békéscsaba	Kékes-tető
1967.	Havi középhőmérséklet, °C . . .	17,0	17,0	15,2	17,7	18,0	18,1	17,9	17,1	17,8	17,6	17,9	13,2
IX.	Eltérés a sokévi átlagtól	+1,1	+0,8	+0,4	+0,7	+1,7	+1,0	+1,3	+1,6	+2,0	+1,0	+1,5	+2,1
	Abszolút max.	31,1	30,0	28,7	29,7	30,3	30,4	30,2	34,0	30,0	30,3	30,4	23,6
	{ °C	4	4	4	4,6	6	4	7	7	7	7	6,7	7
	{ nap	4	4	4	4,6	6	4	7	7	7	7	6,7	7
	Abszolút min.	6,9	6,0	5,5	9,1	8,5	7,4	7,6	6,9	6,0	5,4	5,4	6,9
	{ °C	6,9	6,0	5,5	9,1	8,5	7,4	7,6	6,9	6,0	5,4	5,4	6,9
{ nap	24	24	24	14	24	24	24,30	24	30	30	30	23	
Havi csapadékösszeg, mm	61	84	137	196	66	56	69	53	67	51	59	77	
Eltérés a sokévi átlagtól	+19	+27	+79	+55	+33	+12	+35	+14	+30	+12	+20	+22	
Napsütés havi összege, óra	170	202	—	202	188	198	202	163	188	206	198	171	
X.	Havi középhőmérséklet, °C	12,0	12,1	10,2	12,9	12,4	12,8	12,1	10,7	11,2	11,7	12,1	9,1
	Eltérés a sokévi átlagtól	+2,1	+1,7	+0,9	+1,9	+1,7	+1,9	+1,7	+1,6	+1,6	+1,1	+1,7	+3,2
	Abszolút max.	24,3	24,4	24,3	24,8	24,1	26,0	25,3	22,4	24,5	24,4	25,7	17,2
	{ °C	13	10	10	11	3	3	3	3	17	3	3	1
	{ nap	13	10	10	11	3	3	3	3	17	3	3	1
	Abszolút min.	-0,6	-0,2	-3,7	0,2	0,5	-2,0	-1,8	-2,7	-3,0	-3,6	-2,7	-1,1
	{ °C	-0,6	-0,2	-3,7	0,2	0,5	-2,0	-1,8	-2,7	-3,0	-3,6	-2,7	-1,1
{ nap	21	20	21	20	20	20	20	21	20	20	20	19	
Havi csapadékösszeg, mm	27	25	65	30	30	17	41	31	30	27	29	63	
Eltérés a sokévi átlagtól	-26	-33	-5	-34	-25	-40	-3	-18	-20	-20	-19	-10	
Napsütés havi összege, óra	154	182	—	202	186	206	176	144	165	185	181	192	
XI.	Havi középhőmérséklet, °C	4,6	5,3	4,3	5,5	4,7	5,3	5,0	3,8	4,7	5,0	5,3	2,0
	Eltérés a sokévi átlagtól	-0,3	+0,2	0,0	+0,5	-0,2	-0,2	+0,1	0,0	+0,4	-0,1	+0,2	+1,4
	Abszolút max.	17,3	18,4	17,0	19,3	18,4	20,4	19,7	14,3	17,9	19,8	20,2	11,3
	{ °C	15	16	16	16	16	16	16	9	6	6	6	9
	{ nap	15	16	16	16	16	16	16	9	6	6	6	9
	Abszolút min.	-6,6	-5,3	-6,8	-6,4	-6,2	-8,0	-7,3	-9,3	-9,6	-8,2	-8,6	-8,
	{ °C	-6,6	-5,3	-6,8	-6,4	-6,2	-8,0	-7,3	-9,3	-9,6	-8,2	-8,6	-8,
	{ nap	26	22	21	26	26	26	26	26	26	21	25	25
Havi csapadékösszeg, mm	22	20	47	11	15	10	12	13	16	18	17	27	
Eltérés a sokévi átlagtól	-32	-42	-15	-61	-52	-58	-42	-42	-37	-33	-40	-68	
Napsütés havi összege, óra	93	114	—	113	111	111	119	87	88	107	95	133	

Mindent összegezve a nagy nyári szárazság utáni száraz ősz a vártnál sokkal kisebb kárt okozott az erdőgazdaságokban. Ez rendkívül figyelemreméltó, mert a talaj előkészítése és az ápolási munkák színvonalának emelkedéséről tanúskodik. Természetesen azt ma még megítélni nem lehet, hogy a szárazság milyen kihatással lesz a következő évben az állományok életére.

Dr. Papp László

IRODALMI SZEMLE

A finn erdészeti kutató intézet megalapítása érdekében az első lépéseket 1877-ben az erdészeti egyesület tette. Számos próbálkozást követően az első érdemi lépésnek a birodalmi tanács 1906. évi határozata tekinthető. Ekkor adtak módot A. K. *Cajander*-nek arra, hogy több állam, közöttük Magyarország erdészeti kutatását is tanulmányozhassa. Körültekingtő előtanulmányok után 1917. X. 24-én alakult meg az erdészeti kísérleti intézet.

Az intézetben O. *Heikinheimo* vezetésével erdőművelési, erdőbecslési és erdészeti talajtani professzúrák vezették az állami erdészeti igazgatással laza kapcsolatban levő, messzemenően önálló tervvel dolgozó kutatást. Az intézmény szervezete jórészt *Cajander* műve, a kutatás vezetői az ő tanítványai voltak. Még jellemzőbben „cajanderiánista” volt az intézet szelleme, amely szigorúan az egyes kutatók munkáján, kapcsolatain, környezetteremtő készségén alapult. A kutató nagyfokú szabadságot élvezett, de éppen ennek a nagy felelőssége is a vállain nyugodott. Ez a szellem nem ismerte el a nem erdész kutatót és visszautasította a kutatás hivatali formáját.

Erdészeti tudományos intézet lett 1928-ban az intézet új neve. Felügyeletét a földművelésügyi minisztérium vette át törvényes rendelkezéssel, amely egyben a finn erdészeti kutatás ügyét egész léte folyamán egyetlenként érintő törvény. A háború előszelének időszakáig, 1939-ig a megnőtt létszámú intézmény *Heikinheimo* vezetésével sokoldalú és széles körű kapcsolatot épített ki. Legnagyobb értéke annak a „szellemnek” a kialakítása volt, amelynek légkörében elismerten fejlődött az intézmény valóban a tudományokkal foglalkozó intézménnyé. Ebben az időszakban alakulnak sorrendre a lápi erdőgazdálkodási, az erdészeti gazdaságtani, az erdészeti biológiai és az erdészeti technológiai tanszékek. Az intézmény 10 év alatt az erdészet számos ágazatát érintően tevékenyen működött.

A háborút követő első években, 1947-ben alakult meg a finn akadémia. Ennek első tagja erdész, *Iivessalo* volt. Személyében az erdészeti kutatás súlya is megnőtt a finn tudományágak sorában, mégis az erőteljesebb munka 1953-ban indult meg. A nagy úttörők, az erdészeti kutatás alapítóinak helyébe fiatalok léptek. Az intézmény nevét erdészeti kutatóintézetre — *Metsäntutkimuslaitos* — változtatták. Új ügyrendjének keretében közvetítő testületet hívott életre, amely a kutatás és a termelési gyakorlat kapcsolatát építette. 1967-ben 2 új osztályt létesítettek: erdészeti állati kártevők és az alkalmazott matematika kutatására. A létszám hat alaptudományi, 13 fő- és 6 tudományos segédmunkatársi státusszal gyarapodott. Az intézet létszáma viszonylag rövid időn belül megkétszereződött. Főigazgatója jelenleg R. *Sarvas* professor.

(Metsäntutkimuslaitos 50 vuotta — Helsinki — 1967. Ref.: dr. Szőnyi L.)

Az öregség tünetei a fákon nem a ténylegesen elért kortól, hanem attól függően jelentkeznek, hogy mely időpontban állt elő az anyagcseréjükben olyan változás, amely növekedést gátló anyagok termelésével jár. Megfigyelés szerint ezek elsősorban a vezérhajtásokat körülvevő ágvégződések növekedését akadályozzák és tovább rontják a koronát kialakító elágazásoknak az emelkedő szállítási távolságok (tápanyag-vízellátás) miatt amúgy is egyre csökkenő növekedését. Közösen erre a két okra vezethető vissza szabad állásban, általában nagyobb növőtér esetén idősebb korban az ellaposodó, terebélyesedő, a későbbiek során csúcsszáradó korona, amelynek letört, száradó ágcsomjainak sebhelyét egyre nehezebben borítja be hegszövettel a korosodó fa. Egyes fafajok esetén morfológiailag is változással jár az öregedés: fiatalabb korban télen át magán tartja elszáradó lombozatát a bükk, idősebb korban már ősszel ledobja magáról azt; a borostyán 3—5 karejós levélzetét később az osz-